

Kusza sorok Hajdú Feri hirtelen eltávozása kapcsán...

Levélnapló, 2009. május 1. körül (részlet)

Egy anekdota a TAKT-ról, a Délvidéki utánpótlásról, a felejtteni nem tudókról...

1. (Ma reggel megrendüléssel értesültem Hajdú Feri korai haláláról)

Kedves Feri, találkozoznunk kellett volna még...

A megjelent TAKT-monográfiában szerepelsz, nem vilamosmérnöként és nem VMSZ vezetőségi tagként, hanem igazi TAKT-szimpatizánsként, kitűnő rádiós újságíróként, zenerajongóként, népzenezőként... szövegben és fényképen is. Mert tagadhatatlanul szép emlékeket hagytaál ránk, és amit tudtam a TAKT-on (anno) vállalt szerepléseidről, azt megírtam. De a nyári találkozás reményében, kíváncsi lettem volna a személyes véleményedre is.

Most kínos és nehezen megválaszolható kérdést is ránk testáltál. Ilyenkor óhatatlanul felmerül a kérdés: ki fogja betölteni azt az űrt, amelyet magad mögött hagytaál, ki helyettesít (ha tud)?

Az gondolom, hogy otthoni (délvidéki) utánpótlásnak mindenképpen lennie kell, mint ahogy a TAKT fiatal festőnemzedéke esetében is: a kilencvenes évek letargikus idején, csak úgy hirtelen felbukkantak a semiből... hirtelen felbukkantak, és kész... Van Isten, és az átmeneti kilátástalanság-érzetünk ellenére (talán) folytatás és kiút minden reménytelenségből.

2. (Anekdota)

Eszembe jutott, hogy harmincegynéhány éve (!) részese és szenvedő alanya voltam egy friss anekdotának, és ezt leírtam magamnak, de mások számára is tanulságul. Általa valahogy mindig felülkerekedek a széksziszemen...

(Gyógyír a reménységre, ellenérv csalódottságainkra)...

1977 augusztusában ott voltam Temerinben... Vagy a TAKT volt ilyen későn, de az is előfordulhat, hogy akkorra már szokásommá vált, hogy sűrűn felutazzak Temerinbe, így az is lehetséges, hogy valami jó műsorra sereglöttünk össze (Hevér szerint Temerin a világ közepe)...

Akkoriban még a Pap Pál Népegyetem tulajdonában lévő egykori kántorház a Művelődési Kör minden csoportjának telephelye volt, így az Irodalmi Köré is.

Ott ért bennünket a gyászos hír: meghalt Déry Tibor!

Tehát, meghalt Déry is, az óriás! Érzékenyen érintett a dolog, Déryért rajongtam akkoriban, a kedvenc regényem éveken át a Kiközösítő volt, és még most is... Valami olyasmit gondoltam, hogy nem is lesz már méltó utódja...

Akkor Hevérék kitalálták azt, hogy a M. Kör szobájának egyik falára szabadon pingálhatunk, rajzolhatunk, írogathatunk és firkálgathatunk... Erre az üzenőfalra én ifjúi hévvel és hirtelen jött elkeseredéssel sorra felírtam az akkortájt eltávozott „nagyok” (példaképeim) neveit. Kb így: **meghalt Kondor Béla... meghalt Nagy László... meghalt Pilinszky János ... legvégül kanbetűkkel felírtam: meghalt Déry Tibor...**

Aztán leültem... és igenis, vártam a Kör-be érkezők megdöbbenését, a lehorgasztott fejeket vagy elszomorodó arcokat...

Egyszer csak bevágódott Csorba Béla is többemagával, talán Boy-jal, Nemes Jóskával, Péter Sándival, vagy Csuival, ... széles jó kedvük volt. Értetlenül bámultam: ők már tudták a hírt... hát ennyire nem becsülik Déryt? Hamarosan ők is vizslatni kezdték az üzenőfalat, végül Csorba a "gyászjelentésemet" is elolvasta. Egy pillanatra elkomorodott, majd nagy hirtelen felkapta az asztalról valakinek a ceruzáját, és kacifántos kanbetűkkel a lajstrom alá kanyarította: **...Meghalt Mátyás, oda az igazság...**

Hatalmas derűtséget (megkönnyebbülést) okozott!!!

Kelepcébe kerültem, de kínomban nevetgéltem én is, éreztem, hogy arcomba szökik a vér... Be kellett magamnak ismernem a naivitásomat... Azóta is, ha eszembe jut, úgy gondolom, hogy Temerinből talán ez volt egyik legtanulságosabb esetem... Csorbától pedig, bár még ő is igen fiatal volt, a legfrappánsabb kioktató, de mégis barátságos tanítómesteri fogás, amivel találkoztam...

3. (Távazások)

Hajdú Feri túl korai eltávazása köreinkből intő példa arra, hogy most immár vigyáznunk kell magunkra is (ha a saját közelmúltamat nézem: az elmúlt pár évben többször sodródtam el én is a nagy hirtelen előbukkanó veszélyesebb megbetegedések irányába, tehát ingoványos talajra léptem)...

Első látásra úgy tűnik, hogy túl kevesen maradtunk: manapság (a Délvidéken) igényét sem látjuk a nemzeti intézményrendszerünk kiépítésének.

Én úgy látom, hogy igények azért mégiscsak vannak, mert eleve *beszélünk* is róluk: csak hát úgy látszik, visszafogottan/rejtetten fogalmazódnak meg bennünk. Óvatosságra int bennünket a *terhes múlt*, mert a ritka szép feladatokkal megbirkózó és erején felül feladatokat vállaló délvidéki értelmiségiek tövises erdőben, kisebbségi milióban hadakoznak... Az Otthon maradtaknak kettős rendszerben kell dolgozniuk és cselekedniük, hogy megfelelhessenek a jogos nemzeti kisebbségi (sic!) igényeknek, úgy hogy az állami apparátus célkeresztjébe se kerüljenek...

Ténylegesen mindmáig nem is látjuk át mindannyian kisebbségi sorsproblémáink erdejét, és bár tudjuk azt, hogy egy lombosodó, számbelileg-minőségileg gyarapodó közösség esetében a fentebb emlegetett igények mind nyíltan megfogalmazódnának és jóval kevesebb kinnal-keservvel is valóra válthatóak lennének, őrlődünk tovább egy taposómalomban, amely néha-néha elnyel valakit közülünk.

Jól látom-e a jelenben hektikus útvesztőként alakuló dolgainkat, amelyek megítélésére kevésbé vagyok hivatott (hiszen egyszerű parasztcsaládból származó, úgymond elsőgenerációs félig-értelmiségi vagyok, simán sokféle közösségi és magánproblémával küzdő, a mi sérülékeny kis közösségünket féltő, esetenként néha valamiben segíteni tudó, de egyedi művészi igényekkel is terhelt grafikus)?

Nem tudom, de *innen haza, hazafelé* figyelve, néha azon kapom magamat, hogy csak *vagyok*.

Vigyázó, vigyázkodó madár. Örökösen izegnem-mozognom kell, hogy a belső kényszerekből kiserkenő

cselekvéseimből néha-néha kilöködjön valamilyen sovány eredmény (grafika, festmény, installáció vagy alkalmi írás, mostanság akár könyv formájában is).

Nagyon kevés mindez, de hiszem, hogy mégiscsak valamilyen (kedvező) hatással bírhat, amennyiben sikerül megvalósítanom és közzétennem.

Azt gondolom, hogy minden személyesen túl, a mi legnagyobb *közösségi problémánk a ritkulásunk*. Tény, hogy az anyaország legnagyobb (de eléggé nem kihangsúlyozott) gondja, hogy kóros, csökkenő számértékű mennyiségi és minőségi tendenciák/frekvenciák okozzák a nemzet válságát. A mi hön szeretett nemzeti közösségünk és közösségeink sziget-csoportjai csak akkor gyógyulhatnak, ha a Burány Béla-i számbéli gyarapodáselmélet megfogon mindannyiunk fejében, és megváltó formulaként sarkallja az otthon maradtakat és az anyaországbelieket egyaránt.

4. (Nem felejtünk!)

Tudom, hogy ezzel a filozofálgatással laikusként egy igen meredek fal megmászására vállalkoztam. De van valami, ami a kétkedéseimet elodázza és hitemben mindig megerősít:

Nem felejtünk!

A hajdan szintén a Délvidéken tevékenykedő topolyai-bácskossuthfalvi könyvtárigazgató, Györe Géza barátunk családjával együtt nálunk járt tegnap. Örömmel nyugtáztuk, hogy az anyaországba települt (elszármazott) barátaink, baráti körünk nagyrészt majd két évtized elteltével sem tágitott régi jó beidégződéseitől, és továbbra is folyamatosan a délvidéki magyarság gondjaira figyel... ez a tudat számomra felér egy meggyőző erejű feltevessel, hogy nem veszünk még ki és nem is fogunk kiveszni a Kárpát-medencéből, és a mai mesterséges határokkal át-szabdalt és kialakított régiókból sem...

Akár kínlódós pluszmunkával mégiscsak sokat lendíthetünk a mai világban immár virtuálisnak is mondható magyarságunkon. Merthogy nem tudunk felejteni...